

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Zagadnienia badań nad pograniczem językowym Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Filologia wschodniosłowiańska	Cykl dydaktyczny 2023/24	
Specjalność	Kod zajęć 09FWSROSS.180.06289.23	
Jednostka organizacyjna Wydział Neofilologii	Języki wykładowe Polski	
Poziom studiów studia pierwszego stopnia	Obligatoryjność Fakultatywny	
Forma studiów studia stacjonarne	Blok zajęciowy Przedmioty ogólne	
Profil studiów profil ogólnoakademicki		
Koordynator zajęć	Anna Żebrowska	
Prowadzący zajęcia	Anna Żebrowska	
Okres Semestr 4	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Zaliczenie z oceną	Liczba punktów ECTS 5

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Zapoznanie z podstawowymi kategoriami pogranicza.
C2	Przekazanie wiedzy o zjawiskach związanych z pograniczem kulturowym i językowym (kontakty kulturowe i językowe).
C3	Zapoznanie z problematyką tożsamości na pograniczach.
C4	Przekazanie wiedzy o stosunkach społecznych na pograniczach.
C5	Zapoznanie z polskimi pograniczami (pogranicze wschodnie; pogranicze polsko-czesko-słowackie; pogranicze polsko-niemieckie).
C6	Przekazanie wiedzy o przygotowaniu się do badań terenowych i ich przeprowadzenia.
C7	Zapoznanie z wybranymi fragmentami nagrań pochodzących z badań terenowych na polskich pograniczach.
C8	Kształtowanie umiejętności korzystania ze źródeł bibliograficznych.

Wymagania wstępne

Podstawowa wiedza geograficzna i ogólnojęzykoznawcza oraz znajomość jednego z języków wschodniosłowiańskich.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	zna i definiuje podstawowe kategorie pogranicza.	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W04, FWS_K1_W05	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
W2	rozumie zjawiska wielokulturowości i wielojęzyczności.	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W10, FWS_K1_W11	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
W3	rozumie i definiuje pojęcie tożsamości w odniesieniu do pogranicza językowo-kulturowego.	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W10, FWS_K1_W11	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
W4	zna i objaśnia relacje pomiędzy religią a językiem w warunkach wielojęzyczności i wielokulturowości.	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W05, FWS_K1_W08, FWS_K1_W11	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
W5	charakteryzuje stosunki społeczne na pograniczach.	FWS_K1_W03, FWS_K1_W04, FWS_K1_W05, FWS_K1_W11	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
W6	wymienia wspólne i charakterystyczne cechy polskiego pogranicza (wschodniego; polsko-czesko-słowackiego; polsko-niemieckiego).	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W04	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych

W7	rozumie proces przygotowania się do badań terenowych oraz zna zasady przeprowadzenia wywiadów.	FWS_K1_W02, FWS_K1_W03, FWS_K1_W08, FWS_K1_W11	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
Umiejętności - Student/ka:			
U1	stosuje prawidłowo podstawowe terminy językoznawcze z zakresu problematyki pogranicza.	FWS_K1_U03, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U09	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U2	interpretuje zjawiska wielokulturowości i wielojęzyczności.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U09, FWS_K1_U10	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U3	analizuje zjawisko tożsamości w odniesieniu do pogranicza językowo-kulturowego.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U09, FWS_K1_U10	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U4	ocenia relacje pomiędzy religią a językiem w warunkach wielojęzyczności i wielokulturowości.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U08, FWS_K1_U10	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U5	prawidłowo ocenia stosunki społeczne na pograniczach.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U08, FWS_K1_U10	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U6	wdraża wiedzę o wspólnych i charakterystycznych cechach polskiego pogranicza (wschodniego; polsko-czesko-słowackiego; polsko-niemieckiego), analizując poszczególne wywiady pochodzące z pogranicza językowego.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U03, FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U09	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U7	potrafi przygotować kwestionariusz do wywiadu socjolingwistycznego.	FWS_K1_U02, FWS_K1_U03, FWS_K1_U04, FWS_K1_U16, FWS_K1_U17	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
U8	potrafi dokonać wstępnej analizy tekstów gwarowych.	FWS_K1_U04, FWS_K1_U05, FWS_K1_U07, FWS_K1_U08, FWS_K1_U09, FWS_K1_U10	Kolokwium pisemne, Analiza tekstów gwarowych
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	prezentuje otwartą postawę wobec wielokulturowości i wielojęzyczności.	FWS_K1_K01, FWS_K1_K03, FWS_K1_K07, FWS_K1_K08, FWS_K1_K10	Analiza tekstów gwarowych

K2	ma świadomość złożoności pojęcia „tożsamość” oraz wykazuje wrażliwość na jej różnorodność.	FWS_K1_K01, FWS_K1_K02, FWS_K1_K08, FWS_K1_K10	Analiza tekstów gwarowych
K3	ma świadomość złożonych relacji pomiędzy religią a językiem, językiem a tożsamością itp. w warunkach wielojęzyczności i wielokulturowości.	FWS_K1_K01, FWS_K1_K02, FWS_K1_K08, FWS_K1_K10	Analiza tekstów gwarowych
K4	jest gotów /-a do stałej weryfikacji, rozwoju i doskonalenia posiadanych przez siebie umiejętności i wiedzy z zakresu problematyki pogranicza językowego i wykorzystania ich w różnych formach aktywności badawczej i zawodowej.	FWS_K1_K01, FWS_K1_K02, FWS_K1_K03, FWS_K1_K06	Analiza tekstów gwarowych

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Wprowadzenie do problematyki pogranicza i badań nad pograniczem: przedmiot i podstawowe kategorie pogranicza.	W1, U1, K4	Wykład
2.	Zderzenie kultur – kontakty kulturowe – wielokulturowość.	W2, U1, U2, K1, K4	Wykład
3.	Kontakty językowe – wielojęzyczność.	W2, U1, U2, K1, K4	Wykład
4.	Tożsamość na pograniczach.	W3, U1, U3, K2, K4	Wykład
5.	Religia a język w warunkach wielokulturowości i wielojęzyczności.	W4, U1, U4, K2, K3, K4	Wykład
6.	Człowiek pogranicza a stosunki społeczne na pograniczach.	W5, U1, U5, K1, K2, K4	Wykład
7.	Wschodnie pogranicza Polski: pogranicze polsko-ukraińskie; pogranicze polsko-białoruskie; pogranicze polsko-białorusko-litewskie; pogranicze polsko-litewskie).	W6, U1, U6, K1, K2, K3, K4	Wykład
8.	Pogranicze polsko-czesko-słowackie.	W6, U1, U6, K1, K2, K3, K4	Wykład
9.	Pogranicze polsko-niemieckie.	W6, U1, U6, K1, K2, K3, K4	Wykład
10.	Z praktyki badań na pograniczu: przygotowanie do badań, cele i założenia kwestionariuszy, przeprowadzenie wywiadów, analiza wybranych fragmentów nagrań pochodzących z badań terenowych na pograniczu polsko-białorusko-litewskim, polsko-ukraińskim, polsko-niemieckim itp.	W7, U1, U6, U7, U8, K1, K2, K3, K4	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień, Dyskusja, Metoda analizy przypadków, Metoda badawcza (dociekania naukowego)

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	<ul style="list-style-type: none"> - znajomość zagadnień omawianych w trakcie zajęć, - znajomość literatury przedmiotu (*wybrane pozycje i fragmenty wskazane przez prowadzącą zajęcia), - pozytywna z podsumowującego kolokwium pisemnego. <p>Kryteria oceniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bardzo dobry (bdb; 5,0): przynajmniej 92% - dobry plus (+db; 4,5): przynajmniej 84% i mniej niż 92% - dobry (db; 4,0): przynajmniej 76% i mniej niż 84% - dostateczny plus (+dst; 3,5): przynajmniej 68% i mniej niż 76% - dostateczny (dst; 3,0): przynajmniej 60% i mniej niż 68% - niedostateczny (ndst; 2,0): poniżej 60%

Literatura

Obowiązkowa

1. Barszczewska N., Jankowiak M., Dialektologia białoruska, Warszawa 2012.
2. Babiński G., Pogranicze polsko-ukraińskie. Etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość, Kraków 1997.
3. Engelking A., Kim jest „człowiek pogranicza”? Uwagi o tożsamości z perspektywy badacza i z perspektywy podmiotu – przykład białoruski [w:] Tożsamość – Język – Rodzina. Z badań na pograniczu słowiańsko-bałtyckim, red. A. Engelking, E. Golachowska, A. Zielińska, Warszawa 2008, s. 247-266.
4. Engelking A., Golachowska E., Zielińska A., Tożsamość, język i pamięć w sytuacji pogranicza. Uwagi wstępne [w:] Tożsamość – Język – Rodzina. Z badań na pograniczu słowiańsko-bałtyckim, red. A. Engelking, E. Golachowska, A. Zielińska, Warszawa 2008, s. 7-24.
5. Golachowska E., Jak mówić do Pana Boga? Wielojęzyczność katolików na Białorusi na przełomie XX i XXI wieku, Warszawa 2012.
6. Golachowska E., Język i identyfikacja narodowa katolików na wschodniej Białorusi [w:] Słowiańskie wyspy językowe i kulturowe, red. E. Nowicka, M. Głuszkowski, Toruń 2013, s. 43-54.
7. Kłoskowska A., Kultury narodowe u korzeni, Warszawa 1996.
8. Kurcz Z. (red.), Pogranicze z Niemcami a inne pogranicza Polski, Wrocław 1999.
9. Kurcz Z., Mniejszość polska na Wileńszczyźnie, Wrocław 2005.
10. Mamzer H., Tożsamość w podróży. Wielokulturowość a kształtowanie tożsamości jednostki, Poznań 2003.
11. Radzik R., Kim są Białorusini, Toruń 2002.
12. Smułkowa E., Pogranicze językowe jako przedmiot współczesnej dialektologii, „Studia Dialektologiczne” 2002, t. 2, s. 89-94.
13. Smułkowa E., Białoruś i pogranicza. Studia o języku i społeczeństwie, Warszawa 2002.

Dodatkowa

1. Kwaśniewski J., Zderzenie kultur, Warszawa 1982.
2. Nowicka E., Badanie pogranicza. Kilka propozycji metodologicznych [w:] Pogranicze. Studia społeczne, red. A. Sadowski, t. 8, Białystok 1999, s. 13-22.
3. Sadowski A., Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańców, Białystok 1995.
4. Sadowski A. (red.), Wschodnie pogranicze w perspektywie socjologicznej, Białystok 1995.
5. Sadowski A., Czerniawska M., Tożsamość Polaków na pograniczach, Białystok 1999.
6. Zielińska A., Mowa pogranicza. Studium o językach i tożsamości w regionie lubuskim, Warszawa 2013.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Czytanie wskazanej literatury	90

Przygotowanie do zaliczenia	10
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 130
Liczba punktów ECTS	ECTS 5

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
FWS_K1_K01	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stałej aktualizacji wiedzy i umiejętności w kontekście wykonywanego zawodu
FWS_K1_K02	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do właściwego rozpoznawania możliwości i ograniczeń wynikających z uzyskanej na danej specjalności kompetencji językowej
FWS_K1_K03	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do wykazywania otwartości na nowe idee i do zmiany opinii w świetle dostępnych danych lub argumentów
FWS_K1_K06	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do efektywnej organizacji pracy swojej oraz innych, określania jej priorytetów oraz stopnia zaawansowania
FWS_K1_K07	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do przestrzegania zasad etyki zawodowej, identyfikowania i rozstrzygania dylematów związanych z wykonywanym zawodem
FWS_K1_K08	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do świadomej oceny wartości dziedzictwa kulturowego obszaru językowego specjalności studiów oraz cywilizacji ludzkiej
FWS_K1_K10	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do wykazywania się otwartością, tolerancją i poszanowaniem wobec innych kultur
FWS_K1_U02	Absolwent/ka potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę z wykorzystaniem tradycyjnych i multimedialnych źródeł informacji (m.in. słowników, leksykonów, korpusów językowych) w języku polskim i języku /-ach właściwych dla specjalności studiów
FWS_K1_U03	Absolwent/ka potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać i selekcjonować informacje z różnych źródeł w języku polskim i języku /-ach właściwych dla specjalności studiów
FWS_K1_U04	Absolwent/ka potrafi korzystać ze zdobytej wiedzy przedmiotowej w celu formułowania i analizy problemów badawczych oraz uzasadniania swoich decyzji i wyborów
FWS_K1_U05	Absolwent/ka potrafi rozpoznawać, oceniać procesy i zjawiska językowo-komunikacyjne oraz literackie w zakresie obszaru wschodniosłowiańskiego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego na podstawie uzyskanej wiedzy, a także posługując się poznanymi metodami i narzędziami, wykorzystywanymi w badaniach filologicznych
FWS_K1_U07	Absolwent/ka potrafi właściwie analizować przyczyny i przebieg konkretnych zjawisk językowo-komunikacyjnych i literacko-kulturowych, a także ich wzajemne powiązanie i przenikanie się
FWS_K1_U08	Absolwent/ka potrafi posługiwać się głównymi teoriami z zakresu języka i literatury paradygmatami badawczymi w typowych sytuacjach językowo-komunikacyjnych i społecznych
FWS_K1_U09	Absolwent/ka potrafi samodzielnie, analitycznie i krytycznie interpretować teksty językowe i literackie oraz zjawiska kulturowe
FWS_K1_U10	Absolwent/ka potrafi w języku polskim oraz języku /-ach właściwych dla specjalności studiów merytorycznie i fachowo argumentować oraz formułować wnioski z wykorzystaniem poglądów innych autorów
FWS_K1_U16	Absolwent/ka potrafi organizować pracę własną oraz współdziałać w grupie, przyjmując w niej różne role, przy wykonywaniu określonych zadań i realizowaniu projektów
FWS_K1_U17	Absolwent/ka potrafi podejmować działania w celu doskonalenia poziomu wiedzy i umiejętności oraz realizować potrzebę ustawicznego uczenia się przez całe życie
FWS_K1_W02	Absolwent/ka zna i rozumie podstawowe tematy, pojęcia i zagadnienia z zakresu badań nad językiem, literaturą i kontekstami kulturowymi wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub obszaru języka niemieckiego
FWS_K1_W03	Absolwent/ka zna i rozumie podstawowe teorie i metodologię badań językoznawczych, literaturoznawczych oraz komparatystycznych literacko-kulturowych wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego
FWS_K1_W04	Absolwent/ka zna i rozumie treść, formę i funkcję podstawowej terminologii z zakresu językoznawstwa, literaturoznawstwa wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego

Kod	Treść
FWS_K1_W05	Absolwent/ka zna i rozumie tematykę ogólną z zakresu językoznawstwa i literaturoznawstwa wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego
FWS_K1_W08	Absolwent/ka zna i rozumie główne kierunki rozwoju oraz najważniejsze osiągnięcia w zakresie językoznawstwa, literaturoznawstwa oraz badań komparatystycznych i historycznych dotyczących wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego
FWS_K1_W10	Absolwent/ka zna i rozumie podstawowe metody badawcze mające zastosowanie do interpretacji i analizy tekstów użytkowych, literackich i naukowych w językach wschodniosłowiańskich oraz w zależności od specjalności studiów dotyczących obszaru języka angielskiego lub niemieckiego
FWS_K1_W11	Absolwent/ka zna i rozumie współczesne życie kulturalne wschodniosłowiańskiego obszaru językowego oraz w zależności od specjalności studiów obszaru języka angielskiego lub niemieckiego, a także metody analizy i interpretacji wytworów kultury